

Waterbedrijf levert ook warm water

De animo voor een energietransitie is groot in Groningen – een direct gevolg van de gaswinning en bijbehorende aardbevingen. Waterbedrijf Groningen (WBG) springt daarop in. Als eerste in Nederland gaat het diepe aardwarmte inzetten om woningen van warm water te voorzien. “Wij geloven in sterke en collectieve lokale oplossingen, die bijdragen aan de overgang van gas naar duurzame energie.”

Gepokt en gemazeld in de drinkwatersector was Riksta Zwart (1968) niet, toen ze twee jaar geleden solliciteerde naar de functie van directeur van het Groningse waterbedrijf WBG. En ingenieur is ze ook al niet. Haar ervaring lag in de energiesector, waar ze jarenlang werkte bij Essent en later als zelfstandig adviseur. Twee vergelijkbare sectoren, vindt Zwart. Beide leveren immers een essentiële dienst aan de samenleving. “Vroeger zocht men standaard een ingenieur voor deze functie. Nu staat een drinkwaterbedrijf voor veel meer uitdagingen.” Die uitdagingen zijn vooral maatschappelijk van aard. Het moderne drinkwaterbedrijf werkt in coalities met tal van partijen in onder meer de politieke en zakelijke sfeer, investeert continu in innovatieve technologie en heeft vergaande ambities qua vergroening en verduurzaming. “Dat laatste gaf voor mij de doorslag”, zegt Zwart. “Het mooie van WBG vind ik dat het een typisch regionaal bedrijf is. De meerwaarde daarvan is niet alleen dat je dicht bij je klanten zit. We kunnen ook regionaal bijdragen aan de overgang naar een duurzame samenleving. Warm water kan gas vervangen. Zo dragen wij bij aan de transitie van fossiel naar duurzaam.”

Dat warme water moet van diep uit de aarde komen. Na jaren van voorbereiding gingen de Groningse gemeenteraad en de Raad van Commissarissen van het waterbedrijf deze zomer akkoord met een ambitieus plan om vanaf begin 2018 aardwarmte te gaan leveren. Zo’n 10 duizend huishoudens in de wijken Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen gaan er gebruik van

maken. Met de leverantie aan bedrijven en kantoorgebouwen in de wijken loopt de afzet op tot het equivalent van 11.700 huishoudens. Eind dit jaar starten de werkzaamheden: het boren van een geothermiebron op de Zernike Campus van de Rijksuniversiteit Groningen (midden in de wijk Paddepoel), en de aanleg van een warmtenet naar de woningen. Nieuw is de techniek in Nederland niet; vooral de tuinbouw maakt voor verwarming van de kassen al gebruik van diepe aardwarmte. Maar het is voor het eerst dat geothermie op een dergelijke schaal wordt toegepast voor stadsverwarming. De verantwoordelijk Groningse wethouder Mattias Gijsbertsen jubelde in een persbericht: “We krijgen hiermee duurzame warmte en worden tegelijkertijd minder afhankelijk van aardgas. Groningen energieneu-

“Groningen energieneutraal in 2035 is nu een grote stap dichterbij”

traal in 2035 is nu een grote stap dichterbij.” De uitvoering van het geothermieproject komt in handen van een nog op te zetten BV maar het initiatief komt rechtstreeks voort uit WarmteStad, een gelijkwaardig samenwerkingsverband tussen het drinkwaterbedrijf en de gemeente Groningen. Het gaat hier om een nieuwe nutsvoorziening, zegt Zwart, dus is er bewust voor gekozen deze in publieke handen te leggen. “Dit biedt de beste garanties voor toegankelijkheid, continuïteit en evenwichtig prijsbeleid.”

WarmteStad voorziet de Groningers al op een aantal plekken van warm water (in de winter) en koude (zomers) met een warmte- en koudeopslagsysteem. Zoals in het Europapark, waar het voetbalstadion Euroborg ligt, maar ook kantoren en studentenwoningen. Ook bij het Groninger Forum, dat moet verrijzen in de binnenstad, gaat WarmteStad de warmte- en koudeopslag realiseren. Het grote verschil tussen deze activiteiten en het nieuwe geothermieproject is de diepte van boren: in plaats van de 80-100 meter die bij warmte- en koudeopslag gebruikelijk is, gaat de boor voor geothermische warmte 3 km de bodem in. Nieuw voor Nederland, maar elders in Europa is hier al meer ervaring mee opgedaan (zoals in een aantal voorsteden van Parijs). Ook gaat het bij warmte-koudeopslag om grondwater, terwijl de geothermische bron bestaat uit diep in de aarde opgeslagen waterreservoirs met een temperatuur van minstens 120 graden.

Een logisch project voor iemand uit de energiesector. Maar past het ook bij een waterbedrijf?

Zwart: “De oorspronkelijke vraag kwam van onze aandeelhouders, de gemeenten en provincie. Kunnen we als waterbedrijf niet een rol spelen op gebied van warmte en koude? We gaan dus niet in zonnepanelen of windmolens: water moet de energiedrager zijn. En dan zeggen we met z’n allen van harte: ja, daar zijn wij de geschikte partij voor. Wij hebben verstand van water, leidingen, bronnen. Dat doen we al 137 jaar. Het geothermieproces lijkt op waterwinning. Je moet door kleilagen heen om bij het water te komen. Alleen is het dieper, ▶

Directeur Riksta Zwart bij het waterwinpunt van WBG in de Drentsche Aa: “Warm water oppompen zal bijna in alle gevallen goedkoper uitpakken voor de klanten.”

WBG in cijfers (2015)

- + Klanten: 280.000 aansluitingen (groot- en kleinverbruikers)
- + Productie: 42 miljard liter drinkwater en 17 miljard liter industriewater
- + 5 miljard liter daarvan is afkomstig uit de Drentse Aa, de rest is grondwater
- + 98 ha natuurgebied in beheer
- + Omzet 50 miljoen euro
- + Ruim 210 medewerkers
- + Aandeelhouders: de provincie en 23 Groningse gemeenten

24

4+ NAJAAR 2016

Pompstation De Punt

“Er was veel angst dat het diepboren tot nieuwe verzakkingen zou leiden”

Zestig procent van het drinkwater voor de stad Groningen komt uit de Drentse Aa

waardoor je meer druk hebt. En het heeft een andere temperatuur. Dit project levert werk voor onze ingenieurs en distributiemonteurs, leidt voor onze klanten tot een besparing op hun energierekening en we leveren een enorme bijdrage aan de verduurzaming van de stad. Aan dat laatste is veel behoefte. In de bestuurlijk-politiek omgeving werkt men daarbij het liefst met partijen die ze kennen en vertrouwen. Waarvan ze de busjes zien rondrijden, en waar ze zelf aandeelhouder van zijn. Natuurlijk moet het in balans blijven met onze kern-

taak, het maken en leveren van drinkwater. Dat geldt ook voor de commerciële activiteiten rond industriewater (zie kader, red.). Je kunt niet zomaar ineens zeggen: wij gaan nu volop warmte- en koudeprojecten doen. Er moet sowieso een businesscase zijn. Maar we zien wel een maatschappelijke opgave. Er is echt behoefte aan oplossingen op dat vlak.”

En de markt voorziet niet in die oplossingen?
“Wij nemen in dit geval het voortouw. In het Europapark wilde de gemeente warmte-

koudeopslag voor een nieuw te bouwen pand. Wij hebben toen gezegd: waarom maak je geen collectieve voorziening? Dan kunnen veel meer gebouwen ervan profiteren. We hebben dus geïnvesteerd in een collectieve bron, veel groter dan oorspronkelijk gepland. Naar die warmte-koudeopslag is nu heel veel vraag. Het loopt zo voorspoedig dat we mogelijk een tweede bron gaan boren. De gebruikers zeggen: je ontzorgt ons, dat hoeven we zelf allemaal niet meer te doen. WarmteStad is verantwoordelijk voor het hele proces, van de bron tot de distributie en de systemen. Private partijen keken daarbij de kat uit de boom. Net zoals ze nu opnieuw doen bij het geothermieproject. Zij hebben ook andere verdienmodellen. Wij zetten dit tegen faire prijzen in de markt, we hoeven geen megawinsten te behalen. Maar de stemming verandert. Door het succes van onze aanpak raken bedrijven nu wel geïnteresseerd. Wij staan daar voor open. Marktpartijen die bereid zijn er meerjarig in te stappen zijn welkom. Dan delen we onze kennis en kunde. Dat vind ik sowieso het mooie van de watersector. We delen graag. We hoeven niet te concurreren. Wij dienen het algemeen nut.”

Maar de rol van het drinkwaterbedrijf verandert zo wel sterk: van een simpele leverancier van drinkwater naar een organisatie die in allerlei samenwerkingsverbanden opereert, en met veel belangen rekening moet houden. “Wat blijft is dat onze klanten voorop staan. Zij hebben recht op dag en nacht betrouwbaar water. Over de manier waarop we dat realiseren, zijn we zo transparant mogelijk. Bij het geothermieproject hebben we alle tijd genomen om met de toekomstige gebruikers in gesprek te gaan. Het besef dat het anders moet, is sterk aanwezig na alle ellende met de aardbevingen. Maar dat betekent nog niet dat iedereen juichend een nieuwe, voor velen nog onbekende, techniek omarmt. Er was veel angst dat het diepboren tot nieuwe verzakkingen zou leiden. Dan leggen we uit dat het proces bij geothermie totaal anders is dan bij aardgaswinning. Het is een circulair proces, net als bij de warmte-koudeopslag. Via een injector pomp je het water weer terug. Het blijft altijd op druk. Daarnaast speelde de angst voor hogere prijzen een rol. Het zijn wijken met veel sociale woningbouw. We

Hoe circulair is de Eemshaven?

North Water is de commerciële poot van Waterbedrijf Groningen, opgezet met Evides Industriewater. Het levert water aan grootverbruikers, zoals in de Eemshaven. De vraag groeit daar sterk, onder meer door de nieuwe elektriciteitscentrales van Nuon en RWE. Ook de geplande verdubbeling van de capaciteit van het Data Center Eemshaven (Green Data Port) zorgt voor extra druk. Begin 2015 tekenden North Water en het Data Center een overeenkomst voor de levering van industriewater op basis van drinkwater, voor de koeling van het datacenter. Toen werd ook al afgesproken dat bij verdere groei overschakeld zou worden op gezuiverd oppervlaktewater. “Ook een uitdrukkelijke wens van het Data Center, dat zuinig wil omgaan met drinkwater”, zegt WBG-directeur Riksta Zwart. “Samen met andere betrokken partijen werken we hier aan. Het ligt voor de hand om oppervlaktewater uit het Eemskanaal te halen, en dat na het koelproces weer te hergebruiken.”

Een specifiek op het bedrijf gerichte aanpak biedt North Water ook andere ondernemingen in de Eemshaven. Doel is waar mogelijk de waterkringloop te sluiten. Vanwege de duurzame ambities van het waterbedrijf, maar opnieuw ook met het oog op de rol die het voor zichzelf ziet als regionale speler. Zwart: “De Eemshaven ligt in een krimpregio. Vanuit economisch opzicht is het belangrijk meer industrie daarnaartoe te halen. Dat is een uitdaging, en wij voelen ons er onderdeel van. Belangrijk voor nieuwe bedrijven is of zij op de locatie voldoende water kunnen krijgen. Wij zoeken dan een oplossing op maat. Drinkwaterkwaliteit is lang niet altijd vereist. Het ene bedrijf wil spoelwater, de ander zuurstofloos water. Dat halen we bijvoorbeeld uit het Eemskanaal of het Wildervankkanaal, maar niet uit onze natuurlijke bronnen. Die gebruiken we het liefst voor drinkwater.”

North Water legde al een industriewaternet, een pompstation en een waterbuffer aan in het Eemshaven-gebied. De onttrekking van het water uit het Eemskanaal zal plaatsvinden bij de installatie waar rioolwater uit de stad Groningen wordt gezuiverd. Mogelijk sluitstuk wordt de aansluiting van gezuiverd afvalwater, waarbij opwerking plaatsvindt tot bruikbaar industriewater. North Water biedt bedrijven ook opties voor waterzuivering. In Delfzijl is geïnvesteerd in een gezamenlijke zuivering voor zout afvalwater. Zwart: “Ook een belangrijke voorziening voor bedrijven die zich hier willen vestigen. Ieder bedrijf kan zelf zo’n installatie bouwen, maar wij bieden een collectieve oplossing. Goedkoper, en duurzamer.” Ook voor North Water is dit een profijtelijke business. Zo is er veel belangstelling voor het restproduct van de zuivering, het korrelslib. “Binnen de drinkwatersector is hergebruik van reststoffen al vanzelfsprekend”, zegt Zwart. “Bij industriewater doen we daar onderzoek naar. Als waterbedrijf spelen we daar op in.”

hebben onafhankelijk onderzoek laten doen en kunnen nu zeggen dat het bijna in alle gevallen goedkoper zal uitpakken voor de klanten. Al die geïnvesteerde tijd en moeite zijn van wezenlijk belang. Het gaat om beleving, het moet iets van de mensen zelf worden. Zoals met onze klanten, zo gaan we ook om met andere belanghebbenden. Neem het water dat we halen uit de Drentse Aa. Zestig procent van het drinkwater voor de stad Groningen komt daaruit. Bescherming van die bron is voor ons essentieel. Maar er zijn veel meer partijen die van doen hebben met de Aa. De provincie Drenthe, waar het water vandaan komt. De gemeenten waar de beek door stroomt, het waterschap, de boeren die het water gebruiken en erop lozen, toerisme, noem maar op. Dat vraagt om afstemming en samenwerking. Zo wordt vanuit het Uitvoeringsprogramma Drentse Aa overlegd met bijvoorbeeld LTO Nederland. Het is ons belang om

het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door boeren te beperken, en een spuitvrije zone in de directe omgeving van de Aa in te stellen. Wij zijn bereid daar een schadevergoeding tegenover te zetten. Natuurlijk kun je het water ook aan het eind zuiveren. Maar alles wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit. Het scheelt ons een duur zuiveringsproces.” Zwart: “Zo kom je met al die verschillende belangen tot een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Wij kweken begrip voor het belang van schoon drinkwater. En we vragen aan de overige partijen wat hun belang is. Dat zijn vaak best ingewikkelde processen. Maar als je de dialoog zoekt, open bent over je belangen, dan kom je er ook samen op een goede manier uit.” ■

www.waterbedrijfgroningen.nl
www.warmtestad.nl
www.northwater.nl

25

4+ NAJAAR 2016